

*Зеров К. О.,
студент*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВЕБ-САЙТ ЯК НЕПОІМЕНОВАНИЙ ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Анотація. Стаття присвячена сучасним тенденціям розуміння поняття «веб-сайт» як непоіменованого об'єкту авторських прав, виокремленню його суттєвих ознак, особливостей суб'єктного складу та його місця в системі об'єктів авторського права в Україні.

Ключові слова: веб-сайт, Інтернет, інтернет-сайт, веб-сторінка, інтернет-сторінка, авторське право, непоіменованний об'єкт.

Постановка проблеми. Веб-сайт є новітнім об'єктом не тільки в юридичному розумінні, а й у загальнотеоретичному, адже відкритий доступ до першого публічного веб-сайту датується 30 квітня 1993 року [1] (хоча в літературі справедливо зазначається, що ще в 1945 році Ванневар Буш (Vannevar Bush) запропонував ідею індексації накопиченої людством інформації для її швидкого пошуку [2]).

Закріплення відповідних положень щодо правової регламентації веб-сайту, доменного імені та інших категорій, що пов'язанні з використанням мережі Інтернет тільки починають формуватись у юридичній доктрині, практиці та законодавстві.

Метою дослідження є аналіз законодавчого та доктринального підходів до розуміння поняття та правової природи веб-сайту, виокремлення його істотних ознак та місця в системі об'єктів авторського права в Україні.

Стан дослідження. Вивченню питання щодо розуміння веб-сайту як об'єкта авторського права присвячували монографічні та інші наукові дослідження: М. Гура, М. Селіванов, Н. Майданік, К. Басманова, М. Хатаєва, П. Бабарикін, А. Серго, Ю. Борисова та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. На жаль, в Україні на законодавчому рівні поняття веб-сайту не закріплено. Однак існує легальна дефініція даного поняття на підзаконному рівні, а саме в Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади (пункт 1.3), затвердженого наказом Держкомінформу України, Держкомзв'язку та інформатизації від 25.11.2002 р. № 327/226. [3] В цьому документі зазначено, що веб-сайт – сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою у мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта і забезпечують доступ юридичних та фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет [3].

В Законі України «Про авторське право та суміжні права» веб-сайт як окремий об'єкт авторського права не згадується, але відкритий перелік об'єктів, зазначений в ст. 8 даного Закону, що дозволяє припускати можливість його правової охорони.

В правовій доктрині існує кілька підходів до визначення веб-сайту: М.В. Гура під «інтернет-сайтом» розуміє відокремлений, логічно завершений елемент мережі Інтернет, створений на основі технології гіперпосилань, що розташовано на сервері (host), має унікальну адресу (url), за якою до нього може отримати доступ будь-який користувач мережі Інтернет, та у своїй основі містить Інтернет-сторінки, які мають графічний вигляд, що можуть бути переглянуті за допомогою спеціальних комп'ютерних програм (браузерів) [4, с. 6].

М.А. Хатаєва характеризує веб-сайт як «системну адресну інформацію в Інтернеті про конкретну особу і його товар (роботу, послугу), створену за допомогою електронних пристроїв і доступну невизначеному колу користувачів» [5, с. 10].

У вузькому (як цифровий твір) і в широкому (як майновий комплекс) розумінні запропоновано розглядати Інтернет-сайт П.В. Бабарикінім. При цьому до Інтернет-сайту як майнового комплексу включаються матеріальні носії інформації (сервер та ін.), що виключає можливість розгляду Інтернет-сайту як комплексу виключних прав, тобто як об'єкта, що регулюється не тільки нормами законодавства в області інтелектуальної власності [6].

К.С. Басманова розуміє інтернет-сайт як призначений для розміщення в мережі Інтернет результат інтелектуальної діяльності, що складається зі статичної основи (базового елемента сайту), що представляє собою програмний (об'єктний) код і породжувані ним візуальні відображення (дизайн сайту), і динамічного змісту (контенту), що представляє собою сукупність різномірних об'єктів виключних прав та інших матеріалів, системно розташованих у межах базового елемента сайту [7, с. 9].

Представники країн англосаксонської правової системи (Bell T.W., Standler R.B.) переважно використовують описовий підхід до визначення поняття веб-сайту. Акцент робиться на захисті окремих об'єктів, розміщених на веб-сайті, а не веб-сайту в цілому [8], [9].

Існує ще й позиція російського науковця А.Г. Серго, згідно з якою інтернет-сайт загалом можна розглядати по-різному: якщо брати його технічну складову, то це – сукупність програм для ЕОМ або базу даних, а якщо робити акцент на інформаційній складовій сайту – як ЗМІ, хоча, звичайно, не кожний сайт належить до цієї категорії [10, с. 8].

Н.І. Майданік зазначає, що в юридичному розумінні під веб-сайтом слід розуміти визнаний об'єктом авторського права електронний (цифровий) твір, що існує у вигляді одиниці віртуального простору, яка складається з інтернет-сторінок (html-документів), зміст якого становить систематизована сукупність даних (програм ЕОМ або баз даних) [11, с. 79].

Перш за все, слід наголосити, що до веб-сайту слід застосовувати загальні вимоги, які ставляться до об'єктів авторського права:

Авторське право на веб-сайт виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права законодавством України не вимагається реєстрація веб-сайту чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

Веб-сайт повинен бути виражений в об'єктивній формі та бути результатом творчої праці його автора. Не можна погодитись з позицією К. С. Басманової, яка зазначає, що необхідною і достатньою умовою для існування об'єкта виключних прав в мережі Інтернет є можливість його втілення у віртуальну форму, тобто його реалізації на ЕОМ [7, с. 15]. Вважаємо, що зазначена ознака буде притаманна в повній мірі і для веб-сайту.

Крім того, зазначений науковець вказує на проблему юридичної кваліфікації інтернет-сайту як результату інтелектуальної діяльності – віднесення його до тієї чи іншої групи відомих об'єктів. З одного боку, Інтернет-сайт, виконаний на мові гіпертекстової розмітки з програмними вкрапленнями, являє собою *програму для ЕОМ*. З іншого боку, художнє рішення Інтернет-сайту, що виникає при перегляді його гіпертексту в браузері, являє собою охоронюваний авторським правом дизайн, який за певних умов (умов патентоспроможності) може бути зареєстрований в якості промислового зразка [7, с. 19].

Особливості об'єктного складу веб-сайту. В літературі висловлюється позиція (Н.І. Майданик), що структурно веб-сайт складається з певної кількості складових, які в сукупності забезпечують виконання його функціонального призначення. Мінімальний набір елементів веб-сайту (або веб-ресурсу) передбачає наявність п'яти їх видів: 1) дизайн; 2) структурне рішення; 3) програмне забезпечення; 4) контент; 5) доменне ім'я [11, с. 74].

На жаль, ми не можемо повністю погодитись з даною позицією, зокрема з наступних міркувань: вважаємо, що доменне ім'я – самостійний засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту, який пов'язаний з торговельною маркою (домени верхнього рівня (TLD)), а не з авторським правом. Один і той же веб-сайт може розміщуватись на декількох доменних іменах, може не використовувати доменні імена (доступ здійснюється безпосередньо за допомогою ІР адреси), або взагалі переглядатись у віртуальному середовищі чи у вигляді збереженої копії.

Дизайн сайту, як його художнє оформлення, залежно від конкретних обставин у літературі визнається об'єктом авторського права, на зразок твору образотворчого мистецтва, або промислового зразка у випадку виключної унікальності та самоцінності розробленого дизайнерського рішення [10, с. 8]. Однак, веб-сайт може бути взагалі без дизайну як такого, проте відповідати мінімальним вимогам технічного оформлення (використання тільки базових тегів: <html>, <head>, <body>, <title> та текстових знаків), тобто бути інформаційним об'єктом.

Програмне забезпечення (за законодавством України – комп'ютерні програми) віднесено до окремого об'єкта авторського права, що охороняється як літературний твір.

Однак стосовно веб-сайту дану ознаку слід розглядати з певними застереженнями.

Так, існує достатня кількість веб-сайтів, що написані тільки на мові інтернет-розмітки HTML (або XHTML). Слід розрізняти мови програмування та мови, які призначені для відображення (мови розмітки гіпертексту). На мовах програмування пишуться виконувані програми, вихідним продуктом мов програмування є виконуваний код. Цей код виконується процесором (машиною). Мови відображення (мови розмітки гіпертексту) застосовуються для відображення документів, вихідним продуктом яких є дані. Ці дані призначені для сприйняття кінцевого результату фізичними особами. За загальним правилом, для того, щоб вважатись мовою програмування, така мова повинна бути повною за Тюрингом [12]. Мова HTML (XHTML) такою не є. Тому і сайти, які написані тільки на мові HTML, вважаємо, не відповідають зазначеній вище ознаці.

Однак нами було розглянуто тільки один із видів веб-сайтів (в більшості випадків – так звані «сайти-візитниці»); веб-сайти, що мають в своїй структурі браузерний рушій, рушій JavaScript, пошуковий рушій чи інший елемент, який за своєю сутністю є комп'ютерною програмою, безперечно, відповідатиме критерію наявності програмного забезпечення.

Якщо ж розглядати веб-сайт в контексті його управління та адміністрування, то слід зазначити, що на відповідному хостингу завжди існує панель адміністрування веб-сайтом, яка може розглядатись як програмне забезпечення. Але вона матиме опосередковане відношення до основного веб-сайту.

Пропонуємо розглядати *контент* веб-сайту в трьох значеннях:

а) контент веб-сайту як складеного об'єкта авторського права, під яким доцільно розуміти всі об'єкти авторського права, які можуть використовуватись безпосередньо при перегляді веб-сайту (шрифти, аудіовізуальні твори, фотографії, літературні твори, бази даних, елементи, що розміщуються в структурі веб-сайту за допомогою тегів <object> <iframe> та інших. (мається на увазі об'єкти, створені за допомогою технології Adobe® Flash®);

б) контент веб-сайту як інформаційного ресурсу – будь-яка інформація, яка на ньому знаходиться. Вважаємо, що в цьому розумінні також слід включати об'єкти, що не охороняються авторським правом (в тому числі гіперпосилання) та об'єкти, що безпосередньо не можуть використовуватись на веб-сайті, а доступні для завантаження і подальшого використання в іншому середовищі;

в) контент веб-сайту як частину службової інформації в HTML-документі, яка міститься в однойменному полі. У цьому полі розміщують опис-резюме даного інтернет-ресурсу.

Особливості суб'єктного складу веб-сайту як об'єкта авторського права. Пропонуємо дві системи суб'єктів авторського права на веб-сайт в залежності від етапу його існування:

1. На етапі побудови («написання») веб-сайту вважаємо за доцільне розглядати систему замовник веб-сайту – автор (відповідно до умов авторського договору – замовлення) К.С. Басманова зазначає, що авторами основи веб-сайту є веб-дизайнер (в частині дизайну веб-сайту), веб-верстальщик та веб-програміст [7, с. 9]. Вище нами було зазначено, що програмне забезпечення та дизайн не є

обов'язковими ознаками веб-сайту, тому виникає питання можливості поєднання всіх зазначених вище суб'єктів в одній особі.

2. На етапі функціонування веб-сайту за доцільне розрізняти власника веб-сайту, до якого перейшли всі майнові права на веб-сайт з попереднього етапу (крім випадків ліцензування), та упорядника веб-сайту, який користується авторським правом за умови дотримання ним прав авторів кожного з творів, включених до складеного твору. Крім того, слід виокремлювати окремих правоволодільців на контент веб-сайту як складеного об'єкта авторського права.

Висновки. Таким чином, на даний в юридичній доктрині відсутнє єдине розуміння щодо поняття веб-сайту. Узагальнивши наведені позиції та істотні ознаки даного об'єкта авторського права пропонуємо:

– виділяти наступні елементи об'єктного складу веб-сайту: обов'язкові – контент веб-сайту та його структурне рішення, факультативні – дизайн та програмне забезпечення;

– розуміти контент веб-сайту в трьох значеннях: як складений об'єкт авторського права, контент веб-сайту як інформаційного ресурсу, контент веб-сайту як частину службової інформації в HTML-документі;

– під веб-сайтом розуміти написаний на мові інтернет-розмітки цифровий твір, який існує у віртуальній формі і може мати програмний характер, призначений для розміщення в мережі Інтернет і забезпечує доступ юридичних та фізичних осіб до інформації (контенту веб-сайту), що міститься на ньому.

Література:

1. History of Internet and WWW: The Roads and Crossroads of Internet History 1995-1998 by Gregory R. Gromov [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://netvalley.com/intval1.html>
2. A Little History of the World Wide Web [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.w3.org/History.html>
3. Про затвердження Порядку інформаційного наповнення та технічного забезпечення Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади та Порядку функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади: Наказ Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25 лист. 2002 р., № 327/225 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1021-02>
4. Гура М.В. Цивільно-правова охорона Інтернет-сайту в Україні: автореф. ди с. На здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Гура Максим Васильович; НАН України. Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2006. – 20 с.

5. Хатаева М.А. Правовое обеспечение охраны интеллектуальных прав в информационно-коммуникационных сетях на примере интернета: автореф. ди с. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Хатаева Мадина Ахметовна; Современная гуманитарна академия – М., 2009. – 27 с.
6. Бабарыкин П.В. Гражданско-правовое регулирование создания и использования сайтов в сети Интернет: автореф. ди с. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Бабарыкин Петр Валерьевич; Санкт-Петербургский университет МВД России. – СПб., 2005. – 23 с.
7. Басманова Е. С. Интернет-сайт как объект имущественных прав: автореф. ди с. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Басманова Екатерина Сергеевна; Ин-т законодат. и сравнит. правоведения при Правительстве РФ. – М., 2010. – 30 с.
8. Bell T.W. Intellectual Property // Internet Law. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tomwbell.com/NetLaw/Ch07.html>;
9. Standler R.B. Some Observations on Copyright Law // Copying on the Internet. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rbs2.com/copyr.htm#anchor555555>.
10. Серго А. Неопределенный сайт / А. Серго // *эж-ЮРИСТ*. – 2004. – № 1. – Январь. – С. 8
11. Н.І.Майданик WEB-САЙТ в мережі Інтернет як особливий об'єкт авторського права [Текст] / Наталія Майданик // *Юридична Україна* : Правовий часопис. – 2008. – N 12. – С. 73–80
12. Turing completeness From Wikipedia, the free encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://en.wikipedia.org/wiki/Turing_completeness

Зеров К. А. Веб-сайт как непоименованный объект авторского права

Аннотация. Статья посвящена современным тенденциям понимания понятия «веб-сайт» как непоименованного объекта авторских прав, определению его существенных признаков, особенностей субъектного состава и его места в системе объектов авторского права в Украине.

Ключевые слова: веб-сайт, Интернет, интернет-сайт, веб-страница, интернет-страница, авторское право, непоименованный объект.

Zerov K. Website as not named object of copyright

Summary. The article is focused on current trends in understanding of the website concept as a not-named object of copyright, specifying its key features, subjective composition and its role in the copyright domain of legal system of Ukraine.

Key words: website, Internet, internet site, internet page, webpage, copyright, not named object.